SLUTRAPPORT

Framtidstro

Interreg Sverige-Norge

2026-10-29

SAMMANFATTNING

Framtidstro har under projekttiden samlat skolor, kommuner, science center och arbetslivsaktörer på båda sidor av gränsen kring en fråga som få ifrågasätter men som är svårare att omsätta i praktik: hur unga människor ska få syn på sina möjligheter i ett arbetsliv som förändras. Projektets styrka ligger i att det inte stannat vid information om yrken och utbildningar. Genom arbetslivsmöten, nya former för PRAO, pedagogiska upplevelser och stöd till de vuxna runt eleverna har parterna prövat flera sätt att göra framtiden mer konkret och tillgänglig.

Arbetet har bedrivits i fem arbetspaket som vuxit fram genom gemensamma arbetsgrupper. Det breda intresset för frågan gjorde det redan från början nödvändigt att välja vad projektet skulle ägna sig åt och att fördela ansvar. Strukturen gav stadga åt genomförandet och utrymme att anpassa insatserna till skolornas, kommunernas och science centrens olika förutsättningar. Grupp-PRAO på svensk sida och förberedelser inför arbeidsuke och Worklab på norsk sida visar hur olika lösningar kan förbättra ungdomarnas möten med arbetslivet.

Projektets verksamhet har fått genomslag på båda sidor av gränsen. De pedagogiska programmen har tagits i bruk i skolornas arbete, samtidigt som nya former för PRAO och möten med arbetsgivare har prövats. Genomförandet visar hur den gemensamma ambitionen har omsatts i skilda lokala lösningar, där innehållet kunnat anpassas till elevernas och verksamheternas förutsättningar.

Utvärderingen bedömer att projektet i betydande utsträckning har uppfyllt ambitionen att utveckla möten, kunskap och stöd kring framtidens arbetsliv och framtidstro. De deltagande lärarna i den större norska enkäten ger en tydligt positiv bild av insatsernas användbarhet. Bedömningen av ökad framtidstro hos ungdomarna är mer sammansatt. I en svensk elevutvärdering uppgav drygt en tredjedel att en aktivitet stärkt deras framtidstro, medan en majoritet svarade oförändrat eller mindre. Elevberättelser efter The Change visar både engagemang och mer vardagliga minnen av själva upplevelsen. Det är därför rimligare att tala om nya erfarenheter och möjligheter till reflektion än om en generellt påvisad förändring av framtidstron.

En särskilt viktig erfarenhet är att det gränsöverskridande samarbetet inte har behövt resultera i identiska aktiviteter. The Change och Mulighetsoppdraget utvecklades delvis olika av tekniska och praktiska skäl, men utifrån närliggande ambitioner. Mervärdet ligger både i att elever och professioner faktiskt mötts över gränsen och i att parterna har kunnat utveckla arbetssätt tillsammans. En fortsatt möjlighet är att jämföra inte bara aktiviteterna utan också erfarenheterna av vad som gör dem användbara för elever, lärare och arbetsgivare.

INSPIRIA har gett framtidstro en plats i sin långsiktiga tematisk verksamhetsinriktning och ser en fortsatt roll i att samla initiativ som annars riskerar att förbli små och åtskilda. Samtidigt visar erfarenheterna hur mycket samordning som krävs för att hålla samman skolor och arbetsplatser. Rekommendationerna handlar därför främst om att säkra lokalt ansvar för återkommande möten, fördjupa samverkan mellan elever, skola, vårdnadshavare och arbetsgivare samt använda ungdomarnas erfarenheter i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 2
1. Inledning 4
1.1 Bakgrund 4
1.2 Rapportens syfte 4
2. Utvärderingens uppdrag och metod 4
2.1 Underlag och genomförande 4
2.2 Analytiskt angreppssätt och avgränsningar 4
3. Projektets utgångspunkt och förändringslogik 5
3.1 En gemensam fråga med många ingångar 5
3.2 Från bred ambition till fem arbetspaket 5
4. Projektets genomförande 6
4.1 Från planering till en bred verksamhet 6
4.2 Att förbättra mötet med arbetslivet 6
4.3 Pedagogiska upplevelser med olika lokala uttryck 6
4.4 Framtidens kompetenser och den gränsöverskridande arbetsmarknaden 7
4.5 Laget runt eleven 7
5. Resultat och måluppfyllelse 7
5.1 Ett projekt med flera slags resultat 7
5.2 Kunskap och stöd till viktiga påverkare 7
5.3 Ungdomarnas erfarenheter och framtidstro 8
5.4 De preciserade resultatmålen 8
6. Analys och lärdomar 9
6.1 Från aktivitet till ett möte som betyder något 9
6.2 Framtidstro som resultat av erfarenheter 9
6.3 Gemensam riktning utan identiska lösningar 9
6.4 Att lära tillsammans över gränsen 10
6.5 Vad som kan leva vidare 10
6.6 Samlad analys 11
7. Rekommendationer 11
7.1 Gör arbetsgivarna till medutvecklare 11
7.2 Förankra det som ska återkomma 11
7.3 Följ upp vad ungdomarna tar med sig 11
7.4 Använd skillnaderna mellan länderna som kunskap 11
7.5 Ta vara på samordningsrollen 12

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Framtidstro är ett gränsöverskridande utvecklingsprojekt inom Interreg Sverige–Norge. Projektet tar sin utgångspunkt i ungdomars möjligheter att förstå och orientera sig i ett föränderligt arbetsliv i Fyrbodal och Østfold. Det handlar om kunskap om yrken och utbildningar, men också om vilka människor, miljöer och erfarenheter som gör olika framtidsvägar tänkbara.

För skolorna innebär detta en utmaning som inte kan lösas enbart genom fler informationsinsatser. Ett studiebesök kan väcka nyfikenhet men också passera utan större avtryck. En PRAO-vecka kan öppna dörrar, men förutsätter att arbetsplatsen vet hur den ska ta emot en ung människa. Föräldrar, lärare och studie- och yrkesvägledare kan hjälpa eleverna att tolka erfarenheterna, men behöver själva kunskap om hur arbetslivet förändras. Framtidstro har arbetat i dessa sammanhang samtidigt.

1.2 Rapportens syfte

Denna rapport utgör en extern utvärdering av projektets genomförande, resultat och måluppfyllelse. Ambitionen är inte att upprepa den aktivitetsredovisning som redan finns i projektets delrapporter, utan att bidra med en förståelse av vad parterna har utvecklat, vilka erfarenheter som har varit betydelsefulla och vad dessa kan innebära för det fortsatta arbetet. Rapporten riktar sig till projektparterna, finansiären och andra aktörer som arbetar med relationen mellan skola, arbetsliv och regional utveckling.

2. UTVÄRDERINGENS UPPDRAG OCH METOD

2.1 Underlag och genomförande

Utvärderingen bygger på en genomgång av projektplan, delrapporter, projektets egen uppföljning och resultatredovisning samt mötes- och presentationsmaterial. Underlaget omfattar även elev- och lärarutvärderingar från genomförda aktiviteter, intervjuer med företrädare för deltagande organisationer på svensk och norsk sida samt material från gemensamma lärandetillfällen. De olika underlagen har analyserats tillsammans för att belysa projektets genomförande, resultat och måluppfyllelse samt de förutsättningar som påverkat arbetet.

Som en del av utvärderingen genomfördes även en pilotundersökning med SenseMaker i samband med ett av genomförandena av The Change på svensk sida. Utgångspunkten var att framtidstro är ett komplext fenomen som är svårt att fånga genom traditionella enkätfrågor, där man på förhand behöver bestämma vilka aspekter som ska mätas. Genom att låta ungdomarna dela korta berättelser om sina egna erfarenheter var ambitionen att bättre förstå deras perspektiv och livssituationer, som grund för att utveckla insatser tillsammans med dem. Berättelserna har analyserats tillsammans med utvärderingens övriga empiriska underlag.

2.2 Analytiskt angreppssätt och avgränsningar

Bedömningen utgår från projektets formulerade mål och den förändringslogik som binder samman aktiviteter med de resultat projektet vill uppnå. Särskild vikt har lagts vid skillnaden mellan att utveckla och genomföra en insats, att den uppfattas som värdefull och att den leder till en mer bestående förändring.

Detta är inte tre konkurrerande mått på framgång, utan olika delar av den utveckling som projektet försökt åstadkomma.

Utvärderingen fokuserar på de erfarenheter och resultat som uppstått inom projektet, inte på en långsiktig uppföljning av enskilda ungdomars utbildnings- eller yrkesval. Elevutvärderingarna är i huvudsak genomförda i anslutning till aktiviteter och saknar jämförbara mätningar före och efter. Indikatorerna belyser projektets omfattning men fångar inte ensamma förändringar i ungdomarnas framtidstro. Tyngdpunkten ligger på vad projektet utvecklat och genomfört, deltagarnas erfarenheter och de organisatoriska förändringar som kan urskiljas.

3. PROJEKTETS UTGÅNGSPUNKT OCH FÖRÄNDRINGSLOGIK

3.1 En gemensam fråga med många ingångar

Det övergripande målet är att ”Stärka ungdomar på deras väg in i framtidens hållbara arbetsliv”. Till detta knyts två delmål. Det första är att ”Viktiga påverkare runt ungdomar får ökad kunskap och stöttning för att kunna stärka ungdomars framtidstro”, det som refererats inom projektet som ”laget runt eleven”. Det andra är att ”Öka ungdomars framtidstro genom upplevelser av och kunskap om framtidens hållbara utbildning, yrken och branscher i regionerna Fyrbodal och Østfold”.

Formuleringarna rymmer en viktig tanke: framtidstro är inte en egenskap som kan förmedlas till elever genom ett enskilt arrangemang eller utbildningsinsats. Den påverkas av vad unga får veta, vad de får uppleva och hur de vuxna runt dem hjälper dem att förstå och tillvarata sina möjligheter. Projektet har därför vänt sig både till ungdomar och till de organisationer som formar deras möten med arbetslivet.

3.2 Från bred ambition till fem arbetspaket

När projektet skulle omsättas i praktiken blev dess bredd både en tillgång och en ledningsfråga. Temat framtidstro fungerade som en dörröppnare. Kommuner, skolor, företag och andra aktörer kände igen frågan och ville bidra. Just detta engagemang innebar emellertid att projektledningen behövde avgöra vad som låg inom och utanför uppdraget.

Under det inledande arbetet formade den svenska och norska projektledningen fem arbetspaket med ansvariga delprojektledare och grupper där båda länderna var representerade: PRAO/arbeidsuke, KoKo och de pedagogiska upplevelserna, framtidens arbetsliv och kompetenser, laget runt eleven samt bron mellan skola och arbetsliv. Ett omfattande arbete med fysiska och digitala möten följde, där parterna gemensamt tog fram innehåll och fördelade ansvar. Organiseringen gav deltagande verksamheter inflytande över utvecklingsarbetet och gjorde det möjligt att pröva gemensamma idéer i olika lokala miljöer. Arbetspaketen skapade förutsättningar för parallell utveckling inom flera delar av projektets uppdrag. De gemensamma arbetsgrupperna bidrog också till att idéer kunde bearbetas och prövas i olika verksamheter utan krav på identiska genomföranden.

4. PROJEKTETS GENOMFÖRANDE

4.1 Från planering till en bred verksamhet

Projektet byggde tidigt upp arbetsgrupper och kontakter mellan skolor, kommuner, science center och arbetsgivare. Det gemensamma utvecklingsarbetet tog efterhand form i pedagogiska program, lärar- och vägledararrangemang, arbetslivsdagar och nya upplägg för PRAO. Under 2025 och 2026 genomfördes flera av dessa insatser återkommande, samtidigt som parterna utvecklade material och lokala samarbeten för fortsatt användning. Arbetet med Worklab och de olika formerna för arbetslivsmöten visar hur projektets fokus gradvis också kom att omfatta förberedelserna och villkoren runt elevernas deltagande.

Skillnader mellan kommuner och mellan svenska och norska verksamheter har påverkat vilka lösningar som varit ändamålsenliga. Det framträder särskilt tydligt inom PRAO och de interaktiva programmen. Förändringar i projektledningen på svensk sida ställde krav på överlämning och samordning, medan arbetet fortsatte genom de gemensamma grupperna.

4.2 Att förbättra mötet med arbetslivet

PRAO-arbetet visar tydligt hur projektet gått från en allmän ambition att föra skola och arbetsliv närmare varandra till frågor om kvaliteten i själva mötet. På norsk sida har en kickoff inför arbeidsuke utvecklats där elever möter arbetsgivare, får pröva uppgifter och förbereder sig för veckan på en arbetsplats. En sådan kickoff har samlat omkring 600 elever och lärare. Ambitionen är att eleverna ska komma till arbetsveckan med större kunskap om vad de kan möta och med bättre förutsättningar att själva vara aktiva.

Worklab har utvecklats till en digital resursbank för lärare, arbetsgivare och vårdnadshavare. För lärare finns bland annat förberedande elevaktiviteter, undervisningsmoduler och reflektionsuppgifter efter arbetsveckan. Arbetsgivare får förslag på elevuppgifter, råd om mottagande och dokumentmallar för tiden före, under och efter arbetsveckan. Vårdnadshavare erbjuds stöd för samtal och förberedelser tillsammans med ungdomarna. Resurserna är öppet tillgängliga via INSPIRIAs webbplats och ger möjlighet att arbeta med kvaliteten i arbetslivsmötet också utanför de arrangemang som genomförts inom projektet.

På svensk sida har Innovatum prövat grupp-PRAO där elever under en vecka möter flera arbetsplatser. Två genomföranden med sammanlagt 30 elever involverade T-Engineering, AFRY, Combitech och GKN Aerospace. Modellen ger eleverna fler jämförelsepunkter och minskar beroendet av att en enda arbetsplats ska representera arbetslivet. De norska och svenska upplägen skiljer sig åt, men adresserar samma erfarenhet: värdet av PRAO avgörs i hög grad av hur mötet förbereds, genomförs och följs upp.

4.3 Pedagogiska upplevelser med olika lokala uttryck

The Change, KoKo och Mulighetsoppdraget är projektets mest omfattande pedagogiska utvecklingsspår. På svensk sida har The Change använts för att låta elever arbeta med hållbarhetsfrågor, vardagliga val och framtidsföreställningar genom gruppuppgifter och interaktiva moment. Bland genomförandena finns aktiviteter i Strömstad och Bengtsfors. I Strömstad deltog enligt projektrapporteringen 354 elever i årskurs 8–9 och 41 gymnasieelever vid premiären.

På INSPIRIA har KoKo vidareutvecklats och kombinerats med Mulighetsoppdraget inom Ungdomsskoledagen. KoKo behandlar personliga egenskaper, utbildningsval och arbetsliv genom interaktiva moment. I Mulighetsoppdraget arbetar eleverna i lag vid olika stationer med uppgifter som knyter kemi, hållbarhet, programmering, maskininlärning och cirkulär ekonomi till yrkeslivet. Programmet är förankrat i skolans ämnen och kompetensmål och ingår i ett återkommande erbjudande till skolorna. Tekniska och praktiska förutsättningar bidrog till att de svenska och norska programmen utvecklades på olika sätt, trots den gemensamma inriktningen.

Det norska kombinationsprogrammet nådde 1 256 elever mellan den 2 februari och den 13 mars 2026. Genom att programmen också ingår i INSPIRIAs ordinarie skolerbjudande finns en struktur för fortsatt användning.

4.4 Framtidens kompetenser och den gränsöverskridande arbetsmarknaden

Projektet har också gett elever möjlighet att möta arbetsgivare och utbildningsmiljöer utanför de större programmen. FUTURUM samlade 993 elever vid åtta tillfällen under februari–mars 2026, varav 117 från norska skolor. Svenska elever har bland annat besökt Nexans i Halden, och andra elevgrupper har arbetat med konkreta utvecklingsfrågor tillsammans med lokala företag. I Bengtsfors finns exempel på undervisningsanknutna samarbeten om teknik och materialomställning, medan Strömstad har utvecklat former för återkommande möten mellan elever och arbetsliv.

Det är i dessa möten som projektets regionala perspektiv blir konkret. Arbetsmarknaden på andra sidan gränsen blir konkret genom de arbetsplatser, människor och problem som eleverna får möta. Samtidigt är de lokala relationerna avgörande. Ett arrangemang blir inte återkommande därför att det har genomförts en gång, utan därför att någon i skolan, kommunen eller hos en annan aktör tar ansvar för kontakterna och den fortsatta planeringen.

4.5 Laget runt eleven

Arbetet med vuxna runt eleverna har omfattat lärarkonferenser, fortbildning om framtidens arbetsliv och AI, aktiviteter för studie- och yrkesvägledare och särskilda träffar med vårdnadshavare. Två fackdagar för karriärvägledare i samarbete med Karrieresenteret Østfold samlade över 220 deltagare. Temakvällar för vårdnadshavare har genomförts på både svensk och norsk sida. I Norge deltog omkring 120 personer vid en temakväll och i Trollhättan omkring 40 vid ett motsvarande arrangemang.

Den webbaserade resursbanken Worklab samlar material för lärare, arbetsgivare och vårdnadshavare och gör det möjligt att använda förberedelser, uppgifter och reflektioner även utan projektets direkta medverkan. Denna tillgänglighet är ett konkret resultat av arbetet med laget runt eleven.

5. RESULTAT OCH MÅLUPPFYLLELSE

5.1 Ett projekt med flera slags resultat

Framtidstro har utvecklat program, arbetslivsupplägg, material och kontakter som svarar mot projektets huvudsakliga inriktning. Det är ett omfattande resultat i sig. Frågan om måluppfyllelse behöver emellertid också ställas på den nivå där målen är formulerade. Att elever deltagit i en aktivitet visar att projektet nått dem. Det visar inte ensamt om deras bild av framtiden förändrats eller om de vuxna runt dem senare agerat på ett annat sätt.

5.2 Kunskap och stöd till viktiga påverkare

Det första delmålet avser ökad kunskap och stöttning för de vuxna som påverkar ungdomarna. Här finns både genomförda insatser och tydligt positiv återkoppling. I den norska lärarutvärderingen av Ungdomsskoledagen svarade 52 av 57 lärare att innehållet inspirerat dem att ta något vidare i undervisningen. Av 66 lärare ansåg 55 att eleverna fått större tro på sina framtidsmöjligheter. Svaren visar att de deltagande lärarna uppfattade aktiviteterna som relevanta för sitt arbete.

Resultatet behöver förstås tillsammans med projektets andra insatser. Worklab, vägledarträffarna och materialet för vårdnadshavare ger vuxna verktyg att använda i undervisning, på arbetsplatser och i samtal

hemma. Att materialet finns öppet tillgängligt innebär att projektet har lämnat efter sig praktiskt användbara resurser. Utvärderingen bedömer att delmålet i betydande utsträckning har uppnåtts vad gäller utveckling och tillgängliggörande av kunskap och stöd. I vilken omfattning resurserna förändrar arbetssätten på längre sikt framgår ännu inte av uppföljningen.

5.3 Ungdomarnas erfarenheter och framtidstro

Det andra delmålet förenar två ambitioner: att ungdomar ska få upplevelser och kunskap om framtidens arbetsliv och att deras framtidstro ska öka. Den första ambitionen har fått ett omfattande konkret innehåll genom projektets program, arbetslivsveckor och möten med företag. När den andra ambitionen prövas mot ungdomarnas egna svar blir bilden mer varierad.

I den svenska elevutvärderingen av Ungdomsskoledagen svarade 93 elever på frågan om de fått större tro på sina framtidsmöjligheter. Ungefär 6 procent svarade ”Ja, absolut” och 30 procent ”Ja, lite”. Omkring 53 procent svarade ”Oförändrat” och 11 procent ”Mindre”. Drygt en tredjedel upplevde alltså en positiv förändring, medan flertalet inte gjorde det. Den norska elevutvärderingen omfattar 492 svar på motsvarande fråga och visar en mer positiv fördelning, men också där finns en betydande grupp som svarar oförändrat. De båda underlagen avser olika genomföranden och kan inte användas som en säker jämförelse mellan länderna.

Berättelserna från The Change visar något annat än enkätfrågorna. Några elever beskriver hur aktiviteterna väckte tankar om hållbarhet, arbete och egna val. Andra minns främst tävlingarna, samarbetet och de praktiska momenten. Det finns också mer kritiska kommentarer. Variationerna är intressanta eftersom de visar att samma aktivitet inte nödvändigtvis blir samma erfarenhet för alla. Att en elev framför allt berättar om ett spel betyder inte att lärandet uteblev, men det ger heller inte anledning att tillskriva eleven en förändrad framtidstro.

Utvärderingen bedömer att projektet tydligt har skapat de erfarenheter och möten som delmålet efterfrågar och att vissa ungdomar själva uppger ökad framtidstro. Materialet visar samtidigt att framtidstro utvecklas olika för olika elever. Den variationen är en viktig utgångspunkt för att utveckla insatserna och följa hur elevernas egna erfarenheter förändras över tid.

5.4 De preciserade resultatmålen

Projektplanen innehåller även preciserade resultatmål för bland annat PRAO, KoKo 2.0, The Change, lärare, vårdnadshavare och aktiviteter om framtidens kompetenser. Delrapporteringen visar att flera av de planerade upplägen har utvecklats och genomförts och att verksamheten nått ett stort antal elever. Resultaten behöver samtidigt relateras till respektive indikators definition. Exempelvis redovisas deltagare i KoKo och Mulighetsoppdraget i vissa sammanhang tillsammans, medan projektplanen anger särskilda måltal för olika insatser.

För indikatorer som avser företagsstöd och gemensamt utvecklade lösningar innehåller delrapporteringen uppgifter som behöver läsas tillsammans med projektets slutliga indikatorredovisning. Utvärderingens samlade bedömning av genomförande och delmål vilar på de dokumenterade aktiviteterna och deras resultat; den slutliga statistiska avstämningen av varje enskilt mått görs i projektets egen slutrapport.

6. ANALYS OCH LÄRDOMAR

6.1 Från aktivitet till ett möte som betyder något

En tydlig iakttagelse från utvärderingen är att projektet successivt har fördjupat frågan om vad ett möte mellan ungdomar och arbetsliv faktiskt behöver innehålla. Det är en annan fråga än hur många studiebesök eller PRAO-platser som kan ordnas. I intervjuerna återkommer exempel på att elever kan få mycket olika erfarenheter beroende på hur arbetsplatsen tar emot dem, vilka uppgifter de får och om det finns någon som hjälper dem att förstå det de möter.

Worklab och de norska förberedelserna inför arbeidsuke är särskilt tydliga uttryck för denna insikt. I stället för att lägga hela ansvaret på elevens intresse eller motivation utvecklas stöd till arbetsgivaren och skolan. Grupp-PRAO på svensk sida tar sig an en annan del av samma problem genom att låta eleverna möta flera arbetsplatser. Gemensamt är att projektet försöker påverka kvaliteten i erfarenheten, inte bara tillgången till den.

Detta är också en möjlig förklaring till varför arbetsgivarnas roll framstår allt tydligare mot slutet av projektet. Allt fler företag har sett ett värde i att medverka, både för ungdomarnas skull och för sin egen framtida kompetensförsörjning. Samtidigt återstår ett behov av att arbeta mer direkt med företagen. En lärdom är därför att en långsiktig bro mellan skola och arbetsliv inte kan bäras av skolan ensam. Den behöver också arbetsplatser som ser mottagandet av ungdomar som en del av sin egen verksamhet.

6.2 Framtidstro som resultat av erfarenheter

Projektets namn ger framtidstro en central plats, men erfarenheterna pekar mot att den snarare kan växa fram genom meningsfulla erfarenheter än förmedlas som ett särskilt innehåll. När elever får pröva uppgifter, möta människor i arbetslivet och upptäcka nya sammanhang förändras också vad de har möjlighet att föreställa sig och göra. Här har projektet redan utvecklat flera arbetssätt som påverkar villkoren för mötet, särskilt genom arbetsgivarnas förberedelser, nya format för PRAO och de interaktiva uppdragen. Elevutvärderingarna visar att sambandet mellan en uppskattad aktivitet och ökad framtidstro inte är självklart. En elev kan bli intresserad av ett yrke, få en mer realistisk bild av arbetslivet eller upptäcka vad hen inte vill göra utan att omedelbart uppleva större framtidstro. Det kan ändå vara viktiga steg i elevens orientering mot framtiden.

Här finns också en möjlighet att utveckla själva insatserna. Forskning om beteendeförändring visar att kunskapsförmedling ofta har begränsad betydelse för vad människor faktiskt gör, medan handlingsmöjligheter, socialt stöd och förändrade villkor kan vara mer verkningsfulla (Albarracín m.fl., 2024). Överfört till Framtidstro talar det för att elever, lärare, vårdnadshavare och arbetsgivare i högre grad kan utveckla aktiviteter tillsammans: vilka kontakter saknas, vilka hinder möter eleverna och vilka nya möjligheter skulle de vilja pröva i sitt närområde? Framtidstro kan då bli en följd av att eleven får nya erfarenheter och ett större faktiskt handlingsutrymme. Projektets arbete med PRAO, Worklab och pedagogiska uppdrag ger en grund att bygga vidare på.

6.3 Gemensam riktning utan identiska lösningar

Framtidstro har förenat verksamheter som arbetar under olika förutsättningar. Skolsystem, arbetslivskontakter, tekniska miljöer och organisatoriska uppdrag skiljer sig åt, både mellan länderna och mellan kommunerna. Det har påverkat projektets genomförande. Skillnaderna mellan The Change och Mulighetsoppdraget är det tydligaste exemplet, men samma mönster återkommer i PRAO-arbetet och i hur föräldraaktiviteter organiserats.

De gemensamma arbetsgrupperna gav aktörerna inflytande över innehållet. Det är betydelsefullt eftersom samarbetet annars lätt hade kunnat reduceras till att en färdig modell skulle spridas från en verksamhet till en annan. Här har parterna i stället utvecklat flera lösningar på närliggande problem. Ett sådant arbetssätt ställer emellertid andra krav på dokumentation och lärande. När aktiviteterna inte är identiska behöver man kunna beskriva vad de försöker åstadkomma och varför de utformats som de gjort.

Den viktiga frågan blir därför inte om det svenska eller norska upplägget är mest likt projektplanens ursprungliga idé, utan vad de olika genomförandena har lärt parterna om elevernas möte med framtidens arbetsliv. Det är på den nivån erfarenheterna kan bli användbara även för skolor och science center som inte har samma lokaler, teknik eller lokala samarbeten.

6.4 Att lära tillsammans över gränsen

Projektets gränsöverskridande arbete har haft flera konkreta uttryck: gemensamma arbetsgrupper, lärar- och vägledararrangemang, företagskontakter och aktiviteter där elever faktiskt rört sig över gränsen. Bakom genomförandena låg också ett omfattande gemensamt utvecklingsarbete och regelbundna möten och avstämningar mellan projektledarna. Ett stort antal möten och gemensamma planeringstillfällen användes för att utveckla innehåll, lösa praktiska frågor och förankra aktiviteter hos många parter.

Samtidigt väcker erfarenheterna frågan om vad som är mest värdefullt att dela mellan organisationerna. Att berätta hur en kickoff eller ett interaktivt program genomförts kan ge inspiration. Men det kan vara ännu mer användbart att tillsammans undersöka varför en viss uppgift fungerar för eleverna, hur arbetsgivare fås att medverka eller hur vuxna kan hjälpa ungdomar att tolka ett arbetslivsmöte. Då blir lärandet mindre beroende av att en aktivitet går att kopiera.

Projektet rymmer redan båda formerna av utbyte. De gemensamma arbetsgrupperna har utvecklat innehåll och arbetet med föräldraaktiviteter visar hur material kunnat utformas tillsammans och användas lokalt. En fortsatt möjlighet är att låta elevernas skilda erfarenheter bli ett gemensamt lärmaterial för parterna. Då kan jämförelsen handla om vilka villkor som gör olika aktiviteter meningsfulla, snarare än om att utse ett upplägg som det bästa.
Förändringarna i projektledningen, framför allt på svensk sida, skapade periodvis en viss osäkerhet kring kontinuitet och ansvarsfördelning, men bedöms inte ha påverkat projektets resultat i någon större utsträckning. Samarbetet fortsatte att utvecklas genom arbetsgrupperna och de relationer som byggts upp. Erfarenheten visar värdet av att redan i projektets inledande förankring och planering skapa en organisation där ansvar, relationer och arbetssätt kan bära arbetet vidare även när enskilda personer byts ut. Detta är en lärdom med relevans även för andra större samverkansprojekt.

6.5 Vad som kan leva vidare

En central fråga mot slutet av projektet är vad som händer när projektorganisationen upphör. Många av insatserna har krävt betydande samordning mellan skolor, företag och andra aktörer. Det finns en oro för att ett arbete som fått fart under flera år ska stanna när den gemensamma projektorganisationen upphör. Den oron säger något om projektets betydelse, men också om beroendet av de resurser som hållit samman aktiviteterna.

Samtidigt finns konkreta tecken på fortsatt användning. INSPIRIA har gjort Framtidstro till ett eget prioriterat tematiskt verksamhetsområde. Science centret ser en roll som relativt oberoende samordnare av initiativ från kommuner, skolor och företag. Det är ett betydelsefullt organisatoriskt resultat: frågan har fått en plats i den ordinarie verksamhetens inriktning, inte bara i ett avslutat projekt.

Fortsättningen förutsätter också tydliga överenskommelser om ansvar. Ett intentionsavtal mellan Strömstads kommun och Høgskolen i Østfold är ett exempel på hur kontakter som utvecklats genom projektet kan få en mer varaktig organisatorisk form. På andra håll kan det handla om att lägga in arbetslivsdagar i skolornas

planering, fördela ansvar för kontakterna med företag eller säkerställa att digitala resurser hålls aktuella. Sådana överenskommelser blir viktiga när projektets gemensamma organisation upphör.

6.6 Samlad analys

Framtidstro har utvecklat arbetssätt som förbättrar förutsättningarna för ungdomars möten med arbetslivet och byggt relationer mellan de verksamheter som kan bära arbetet vidare. De fem arbetspaketen möts i en gemensam utvecklingsuppgift: att förena elevernas erfarenheter med skolans förberedelser, arbetsgivarnas mottagande och de vuxnas stöd. Ett nästa steg är att låta elever, vårdnadshavare och arbetsgivare delta ännu mer aktivt i utformningen av möten och aktiviteter utifrån de möjligheter och hinder som finns lokalt.

Den samlade bedömningen är positiv när det gäller projektets genomförande, bredd och förmåga att omsätta en gemensam ambition i konkreta lösningar. Mer försiktighet krävs när det gäller att tillskriva insatserna en varaktig förändring av ungdomarnas framtidstro. Det är inte en motsägelse. Snarare visar det att projektet har tagit flera viktiga steg i en utveckling där de mest långsiktiga resultaten först blir synliga när arbetssätten fortsätter att användas och utvecklas.

7. REKOMMENDATIONER

7.1 Gör arbetsgivarna till medutvecklare

Kommuner, skolor och science center bör fortsätta att utveckla arbetslivsmöten tillsammans med arbetsgivare och elever, och i lämpliga delar även med vårdnadshavare. Erfarenheterna från projektet ger konkreta utgångspunkter för att pröva uppgifter, förberedelser och samtal som gör mötena meningsfulla. När eleverna själva får beskriva vilka möjligheter de ser och vilka hinder de möter kan insatserna utformas närmare deras vardag. Arbetsgivarnas medverkan kan samtidigt knytas till deras egna behov av kompetens och långsiktiga relationer till skolan.

7.2 Förankra det som ska återkomma

Varje partner bör identifiera vilka aktiviteter och resurser som ska leva vidare och vem som ansvarar för dem. Det kan gälla pedagogiska program, återkommande arbetslivsdagar, digitalt material och kontakter med arbetsgivare. Ambitionen bör inte vara att allt fortsätter i oförändrad form, utan att de insatser som visat sig användbara får en rimlig plats i skolornas och organisationernas ordinarie planering.

7.3 Följ upp vad ungdomarna tar med sig

I egenskap av utvärderare rekommenderar jag att framtida insatser kombinerar kvantitativ uppföljning med kvalitativa metoder som kan samla många elevers egna berättelser. Korta enkäter kan visa fördelningar och förändringar över tid, medan berättelser ger en bild av vad eleverna faktiskt upplever, vilka möjligheter de ser och vilka hinder de möter i sin lokala miljö. Genom att låta eleverna själva tolka sina erfarenheter minskar risken att uppföljningen på förhand låser fast vilka förklaringar som anses relevanta. Erfarenheterna från SenseMaker-piloten visar en möjlig riktning för att samla sådana berättelser i större skala. Materialet kan sedan användas tillsammans med eleverna för att identifiera och pröva förändringar i skolan och i kontakterna med arbetslivet. Det ger uppföljningen en tydligare lärande och demokratisk funktion.

7.4 Använd skillnaderna mellan länderna som kunskap

De svenska och norska parterna bör ta vara på skillnaderna mellan sina lösningar som en grund för fortsatt gemensamt lärande. KoKo och Mulighetsoppdraget, The Change och de olika PRAO-upplägen har utvecklats under skilda tekniska, organisatoriska och pedagogiska villkor. En fortsatt samverkan kan därför utgå från gemensamt valda frågor och pröva dem i respektive miljö: hur förbereds ett arbetslivsmöte, vilka uppgifter

ger eleverna en aktiv roll och vad händer när vårdnadshavare eller arbetsgivare medverkar i utformningen? Genom att samla elevernas erfarenheter och följa hur lokala anpassningar fungerar kan parterna utveckla kunskap som är användbar även utanför de deltagande kommunerna. Detta skulle fördjupa det lärande över gränsen som projektet redan har etablerat.

7.5 Ta vara på samordningsrollen

INSPIRIAs fortsatta satsning på Framtidstro visar en möjlig väg för att samla initiativ som annars riskerar att förbli åtskilda. Motsvarande funktion behöver inte organiseras likadant i varje kommun, men det bör finnas någon som håller samman skolornas behov, företagens möjligheter och de resurser som utvecklats. För framtida gränsöverskridande projekt bör denna samordningsuppgift finnas med redan när arbetet planeras.

DAVID HANLEY

070-200 93 56

david@weshine.se

www.attitydikarlstad.se

© Attityd i Karlstad AB
Västra Torggatan 11, 652 25 Karlstad
054-21 50 21, info@attitydikarlstad.se